

УДК 379.851

РОЛЬ ПОДІЄВИХ ТУРИСТСЬКИХ РЕСУРСІВ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ДЛЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО, ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

С.М. Філюк, Г.В. Гритчук

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

У статті проаналізовано вплив подієвих туристських ресурсів, а саме фестивалів, мистецьких свят, релігійних обрядів та інших для розвитку сільського, зеленого туризму на території Івано-Франківської області.

Івано-Франківська область – один з тих регіонів України, який визначив для себе пріоритетом розвиток туризму. Сьогодні, і на цьому слід наголосити особливо, туризм трактується владою на місцевому рівні як галузь господарювання, а не сфера діяльності. Під останньою, як правило, розуміють ряд заходів, в тому числі системного характеру, які проводяться однак самодіяльним чином, за рахунок ініціативи самих виконавців.

Важливою складовою процесу розвитку туризму в краї є й критерій збереженості та використання з туристичною, тобто пізнавальною, емоційно-чуттєвою метою, об'єктів культурно-історичної спадщини, що складає основу так званого культурного чи культурно-пізнавального туризму.

Ключові слова: сільський, зелений туризм, подієві туристські ресурси, етнофестивалі.

Постановка проблеми. Перехід економіки України до ринкових відносин зумовлює необхідність реструктуризації господарства всієї країни та окремих її регіонів, а саме сільських територій, приведення структури їх господарства у відповідність з наявним ресурсним потенціалом. Однією з галузей пріоритетного розвитку у всіх регіонах України та на території Івано-Франківської області зокрема є туризм.

Особливого значення в сучасних умовах набуває вивчення стану освоєння рекреаційно-туристських ресурсів а саме подієвих тут визначення шляхів їх най-

більш оптимального використання у тих регіонах, на території яких активно розвиваються різні види туризму і де ця галузь визначена як одна з головних у реструктуризованій економіці. Зокрема перспективним на сьогоднішній день є розвиток подійного туризму практично на всій території України [3].

Мета роботи. Враховуючи посилення глобалізаційних процесів у світі, динаміку розвитку індустрії подорожей і туризму за останнє десятиліття та прогнози на перспективу, інтеграційні процеси України у світовий ринок туристичних послуг, мета даного дослідження полягає у розкритті ролі подієвих туристських ресурсів в сільському, зеленому туризмі, зокрема в контексті євроінтеграційних процесів України.

Аналіз публікацій та досліджень. Проблеми й особливості регулювання та розвитку туризму регіонів знайшли своє відображення у наукових дослідженнях: передумови виникнення, принципи функціонування підприємств туристично-рекреаційного комплексу, класифікація їх форм і видів, організація діяльності у ринкових умовах, методологія розробки і реалізації програми державного та регіонального регулювання туризму, світовий досвід організації туризму висвітлені у наукових працях таких вітчизняних і зарубіжних учених: О. Адаменка, Ю. Алексєєва, С. Альфрова, О. Балацького, В. Бернеса, В. Бирковича, І. Бланка, Е. Брігхема, В. Валентюка, А. Гайдука, С. Генсірука, М. Герасимчука, Л. Гітмана, В. Гуляєва, В. Дергачова, Д. Джонка, А. Добровольської, М. Долішнього, Я. Живицького, В. Кравціва, М. Крачила, О. Кузьміна, Л. Лазерника, А. Махмудова, Н. Недашківської, Г. Папіряна, А. Пересада, Й. Петровича, М. Пітюлича, І. Продіуса, М. Прокопенка, П.

Рогожина, В. Сеніна, М. Тараканова, С. Трохимчука, С. Харічкова, М. Чумаченька, О. Шаблія, В. Шевчука, І. Школи, А. Яковлева та ін.

Питання залучення іноземних інвестицій у туристично-рекреаційний комплекс досліджувались у працях таких вчених, як Т. Абрамова, М. Біль, О. Василюва, В. Гаврана, Т. Гнатюка, В. Євдокименка, Ю. Зінька, О. Крайник, В. Мацали, О. Морана, Н. Свіродової, І. Смаль, Н. Судова-Хом'юк та ін.

До питання вивчення туризму неодноразово зверталися вчені й практики (М.П. Крачило, А.Ю. Олександрова, О.О. Бейдик, О.О. Любіцева та ін. [2])

Результати досліджень. Подієвий туризм – вид туризму, при якому люди стають живими свідками, або беруть персонально активну участь у найцікавіших подіях в світі культури і мистецтва. Такі поїздки залишаються в пам'яті як одні з найяскравіших моментів в житті. Можна побачити те, що більше ніколи не відбудеться: концерти світових зірок, фестивалі, карнавали, шоу і багато що інше. Є декілька варіантів такої подорожі. Можна поїхати на конкретну подію і пробути на ній весь час її проходження, а після закінчення повернутися додому. Або ж можна приурочити свою відпустку до якої-небудь події, і після закінчення останньої продовжити відпочинок в даній країні. Кожен вибирає зручніший, вигідніший і цікавіший варіант відпочинку.

Серед найвідоміших та найпопулярніших фестивалів в Україні та на території Івано-Франківської області сьогодні чільне місце посідають так звані «молодіжні», що представляють мистецтво естради (зокрема музичне). Безумовне лідерство серед видів подієвих туристських ресурсів на території Івано-Франківської області займають фестивалі. Найбільш відомими з них є Гуцульський, Бойківський та Покутський фестивалі, які стали традиційними, Опільський фестиваль, До цієї ж когорти віднесемо і тематичні фестивалі: «Різдво в Карпатах», «Бойківська ватра», «Родо-

слав», «Карпатський вернісаж», «Фестиваль ковалів», «Свято полонини», «Порто Франко» «Фестиваль грибів», Великдень у Космачі тощо [6].

Івана Купала – це чи не єдине свято, яке святкують у Карпатському регіоні з давніх-давен, – це містичне, загадкове та веселе свято. Назву свята пов'язували з іменем Купайла – божества родючості, урожаю, добробуту та лікарських рослин, а обрядовість приурочували до вшанування молодості, краси, кохання й очищення.

Перед тим як заходило сонце дівчата плели вінки з польових квітів, збиралися на заплавах біля річки, а вночі пускали на воду сплетені вінки з запаленими свічками. Існує така прикмета: якщо вінок попливе добре і свічка горітиме, то дівчина протягом року вийде заміж, а якщо стоїть на місці – не бути весіллям. Якщо вінок попливе далеко й зупиниться біля котрогось берега, з тієї сторони й буде наречений дівчини.

Головний атрибут ночі на Івана-Купала – ватра, котра, згідно з легендами, має велику силу. Навколо неї танцювали, через неї стрибали: хто краще і вище, той буде найщасливіший. У купальських ватрах матері спалювали зняті з хворобливих дітей сорочки, щоб разом з цією білизною згоріли і хвороби. Молодь і діти, настрибавшись через багаття, влаштовували гучні веселі ігри і біг наввипередки. Танцююче полум'я цього літнього вечора виглядає казково [7].

Особливо загадковими були розповіді про цвітіння папороті в ніч на Купала. Існує повір'я, що в купальську ніч з'являється цвіт папороті. За легендою, папороть цвіте лише одну коротку мить найкоротшої у році ночі під Івана Купала. Знайти цю квітку дуже важко, тому що її береже від людей нечиста сила. Той, хто знайде цвіт папороті, може розуміти мову будь-якого створіння, може бачити заховані в землю скарби. Володар заповітної квітки також може у ніч напередодні Івана Купала бачити, як ходять лісом дерева й стиха розмовляють між собою.

Кажуть люди, що зібрані в ніч на Івана Купала чи вранці з «іванівською» рососо лікарські рослини мають особливу, надзвичайну лікувальну та магічну силу [7].

У підніжжі Говерли щороку відбувається святкування Івана Купала. Це справжнє свято купальської ночі.

Крім фестивалів, на сьогоднішній день, особливу увагу туристів привертають традиційні релігійні Карпатські свята, які відіграють роль центру духовності та подій, зокрема Різдво, що належить до найтрадиційніших і найшановніших свят на Гуцульщині.

Господиня сільської зеленої садиби для всіх своїх гостей готує святу вечерю. Хату прикрашає рушниками, вишитими скатертинами, запалює свічки. На стіл стелять сіно і накривають вишитою скатертиною, на кінцях кладуть цілі головки часнику, щоб обминали злі сили і родина в повному складі і здоров'ї зустріла різдвяні свята через рік, а також зерна пшениці, щоб народжувалися діти.

Обов'язково приготує гуцульську густу пшеничну кашу – кутю, щедро заправлену горіхами, маком, медом, родзинками – щоб всі гості були здоровими і багатими. На столі чекатимуть 12 традиційних пісних страв. Зазвичай, це голубці і вареники з різними начинками, страви з білими грибами, квасолею, рибою.

Під час святкування можна побачити різдвяний вертеп, що символізує релігійне таїнство – народження Христа, послухати колядки [4].

Туристам, що перебувають на Прикарпатті, можна запропонувати участь у одному з фестивалів. «Великдень у Космачі» та фестиваль «Писанка» у Коломиї стали уже традиційними.

«Великдень у Космачі» – міжнародний фестиваль, який проводиться щороку навесні у селі Космач Косівського району Івано-Франківської області. Започаткований 2007 р. Це можливість надихнутися енергетикою Карпат та пізнати народні традиції. Серед основних завдань фестивалю – популяризація автентичної, тради-

ційної українсько-гуцульської культури, пізнання свого народу, його історії, культури, традицій, звичаїв. В програмі фестивалю – виставки традиційної народної старожитності, традиційна гуцульська та українська кухня, наукова конференція, виступи українських та закордонних та фольк-рок команд тощо.

Космач славиться насамперед своїми майстрами, яких тут понад три тисячі: писанкарки, вишивальниці, різьбярі, ткачі, боднарі, будівники церков, виготовлювачі дитячих іграшок. Водночас діють майстер-класи з писанкарства, лялькарства, лозоплетіння.

Оспіване в піснях і легендах, змальоване в картинах, записане на фільмових стрічках, описане письменниками і науковцями це карпатське село не має собі рівного в Україні. Космач називають столицею Гуцульщини, бо впродовж століть з'їжджаються сюди з усіх усюдів митці, щоб змалювати неповторну красу природи, народні звичаї, самобутнє мистецтво Космача. Тож головною ідеєю фестивалю є популяризація та підтримка гуцульського мистецтва.

Цікавим є той факт, що більшість з цих заходів мають як правило етнографічний характер і для кращого відображення всієї суті того чи іншого дійства – проводиться на території села чи об'єднаній територіальній громаді, яка належить до тієї чи іншої етнографічної території, що є важливим для соціально-економічного розвитку місцевої території та місцевих жителів загалом.

Всі вони, як правило, організовуються активними місцевими громадами за підтримки органів державної влади та місцевого самоуправління. Ефект від проведення таких заходів значний з кількох точок зору. По-перше, їх проведення є своєрідною і досить успішною промоцією краю як на теренах всієї України, так і за її межами. По-друге, вони сприяють формуванню національно свідомого суспільства, оскільки дозволяють збагнути українцям (як за національною ознакою, так і

за приналежністю до народу) власні ви- токи, коріння, відчути потребу народного єднання. По-третє, такі заходи сприяють більш глибокому розумінню іноземцями менталітету, світогляду, духовних цінностей українства. По-четверте, звичайно ж, соціально-економічна складова таких заходів має позитивну динаміку. Маємо на увазі той факт, що хоча жоден з фестивалів на сьогодні не став самоокупним, все ж частка учасників, які мають можливість реалізувати виготовлену власноруч продукцію з кожним таким новим зростає [6].

Все більш популярним у світі нині стає сільський зелений туризм. Цей, давно відомий як сільським господарям, так і відпочиваючим вид туризму відроджується у нас на нових засадах. Сьогодні понад 300 сільських господарів Івано-Франківської області готові прийняти гостей у своїх садибах. Туристів приваблює до них зручна система поселення, сучасне обладнання приватних пансіонатів, близькість до природи, співвідношення «ціна» – «якість послуг», гостинність та домашня атмосфера при організації відпочинку, а окрім того, чудові страви національної кухні. Найпопулярнішими є Косівський район, Верховинський район, територія Яремчанської міської ради та Рожнятівського району.

Відпочинок на селі можна урізноманітнити пішими, кінними та велосипедними прогулянками, збиранням грибів та ягід, риболовлею, участю у місцевих дійствах та святкуваннях. Міським дітям буде цікаво побачити зблизька свійських тварин, змінити асфальт на карпатське різнотрав'я.

Головними словосполученнями, що характеризують сільський зелений туризм, є «відкритий простір», «близькість природи», «радість життя», «свобода руху». Цьому виду туризму надають перевагу особи, що зацікавлені працею у сільському господарстві, ремеслами, звичаями чи святкуваннями. На організацію такої форми відпочинку впливають:

- природні ресурси конкретного середовища, які визначають стиль життя

місцевої громади і впливають на формування іміджу кожного села;

- особливість культури;
- духовна спадщина або традиції регіону;
- місця для ночівлі з визначеним стандартом харчування;
- продумана сфера послуг;
- інформація стосовно туристичних трас, святкувань та розваг;
- виробничо-комунікаційна інфраструктура.

Важливою основою організації сільського, зеленого туризму є також особисті якості господарів агроосель. Адже вони повинні навчитися основам сервісу й культури гостинності, бути щирими, усміхненими та мати організаторські здібності.

Господар повинен пропонувати гостям розмаїття можливостей проведення вільного часу, використовуючи ресурси довкілля, доступний інвентар, місцеві святкування, а також пропозиції інших сервісних служб.

Добрим підґрунтям започаткування власної справи є можливість по-новому оцінити те, що робиться у господарстві, і роль у ньому власника. Господар повинен визначити, чи має він усе необхідне для того, щоб почати справу. Це вимагає мотивації, вивчення ринку, коштів, таланту керівника. Він також мусить реально оцінити фактори, що спонукають туриста відвідати власне його агрооселю.

Успіх справи організації гостинності на селі визначають, насамперед, такі чинники:

1. У родині:
  - професійна кваліфікація та вміння зацікавити;
  - співпраця цілої родини;
  - добрі стосунки з сусідами;
  - особисті якості (комунікабельність, талант керівника).
2. У господарстві:
  - локалізація;
  - відповідні будинки, приміщення та інвентар;
  - тип сільськогосподарської продукції;

- здорова їжа;
  - безпека;
  - місця рекреації на свіжому повітрі;
  - можливість цікавих занять.
3. У регіоні та у селі:
- туристична атракційність;
  - інфраструктура;
  - послуги;
  - форми проведення вільного часу [5, с. 56–82].

Висновки. Цей вид туризму на основі подієвих туристичних ресурсів має чудові можливості розвитку на території Івано-Франківської області, особливо у її гірських та передгірських районах.

Кожен край, кожне місто і село Прикарпаття по-своєму привабливі, колоритні.

На відміну від багатьох інших форм бізнесу, сільський туризм не потребує великих капіталовкладень. Він допомагає вирішувати проблеми зайнятості сільського населення, покращувати його добробут.

Унікальні тури, що поєднують в собі традиційний відпочинок і участь у найбільш видовищних заходах, поступово завойовують все більшу популярність у мандрівників, котрі прагнуть провести свою відпустку максимально цікаво, весело і різноманітно.

Література

1. Атлас Івано-Франківської області СРСР. К.: ГУГК, 1990. 32 с.
2. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування: Монографія. К.: ВПЦ «Київський університет», 2001. 395 с.
3. Генсірук С.Л. Ліси Українських Карпат та їх використання. К., 1964.
4. Геренчук К.І. Природа Івано-Франківської області. Львів: Вища школа, 1978. 250 с.
5. Горішевський П., Васильєв В., Зінько Ю. Сільський, зелений туризм: організація надання послуг гостинності. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2003. 148, с.
6. Грабовецький В. В Гуцульщина XIII-XIX ст. Львів, 1982.
7. Домашевський Микола. Історія Гуцульщини. Том II. Чикаго, 1985; том III. Чикаго, 1986.

Filiuk S.M., Grytchuk G.V. THE ROLE OF EVENT TOURISM RESOURCES OF IVANO-FRANKIVSK REGION FOR DEVELOPMENT OF RURAL AND GREEN TOURISM. The article analyzes the impact of event tourist resources, namely festivals, artistic holidays, religious rituals and others for development of rural and green tourism in Ivano-Frankivsk region.

Ivano-Frankivsk region is one of those regions of Ukraine which has identified tourism development as a priority. Moreover, tourism in this time and age is seen by the authorities at the local level as a branch of management, but not the sphere of activity. The latter, as a rule, should be understood mainly as a number of measures, perhaps of a systemic nature, which are executed, however, in a self-employed manner, at the expense of the initiative of the performers themselves.

An important component of development of tourism in the province is conservation and use with cognitive, emotional and sensory purpose of objects of cultural and historical heritage, which forms the basis for so-called cultural or cultural-educational tourism.

Of particular importance in today's conditions is the study of the state of development of recreational and tourist resources determining the ways of their optimal use in those regions of the territory where various types of tourism are actively developing and where this industry is identified as one of the main branches of industry. Particularly promising for today is the development of eventful tourism throughout Ukraine.

It is interesting that the majority of these measures are usually ethnographic and carried out on the territory of a village or a united territorial community belonging to a particular ethnographic area, which is important for socio-economic development of the local area and the locals in general.

Keywords: rural, green tourism, event tourism resources, ethnographic festivals.